

22. PANNA MARIA: JAK JI UCTÍVÁME?

Kdo je Nejsvětější Panna Maria?

Nejsvětější Panna Maria:

- je dcerou Izraele, mladá Hebrejka z Nazareta v Galileji, „Panna, snoubenka jednoho muže z domu Davidova, jménem Josef“ (*Lk 1, 26-27*);
- „má prvenství mezi pokornými a chudými Páně, kteří od Něj s důvěrou očekávají a dostávají spásu. Konečně s ní, vznešenou sionskou dcerou, se po dlouhém očekávání příslibů naplňují časy a je ustanovena nová ekonomie spásy“ (*LG, 55*);
- „Panno, Matko, dcerou tvého Syna, pokorná a vyvýšená nad tvory, stanovený cíli věčného úradku, ty jsi tou, která jsi povýšila lidskou přirozenost tak, že její tvůrce nepohrdl tím, aby se stal jejím tvorem“ (*DANTE ALIGHIERI, Ráj, Zpěv XXXIII*).

Jaký je vztah mezi Marií a Kristem?

Ježíš Kristus byl počat v lůně Panny Marie.

Jak nastalo toto početí?

Skrze Ducha Svatého, bez spolupráce muže. „Maria je povolána, aby počala toho, ve kterém bude sídlit „tělesně všechna plnost Božství“ (*Kol 2, 9*). Boží odpověď na její: „Jak se to může stát? Vždyť nežiji s mužem“ (*Lk 1, 34*) je dána prostřednictvím moci Ducha: „Sestoupí na tebe Duch Svatý“ (*Lk 1, 35*). [...] Duch Svatý, který je „Pánem a dává život“, je poslán posvětit lůno Marie Panny a božsky ji oplodnit, a učiní to tak,

že počne věčného Syna Otce v lidství vzatém z jejího lidství“ (*Katechismus katolické církve, 484-485*). Panenské početí ukazuje, že Ježíš je opravdu Boží Syn. Zároveň je znamením toho, že spása přichází od Boha, z jeho přehojné milosti, a ne od nás.

Co znamená Neposkvrněné početí?

„Bůh si vyvolil nezaslouženě Marii od věčnosti, aby byla matkou jeho Syna: aby naplnila takové poslání, byla počata jako neposkvrněná. To znamená, že skrze Boží milost a s ohledem na zásluhy Ježíše Krista, byla Maria uchráněna od prvotního hříchu už od svého početí“ (*KOMPENDIUM KATOLICKÉ CÍRKVE, 96*). Maria, protože byla uchráněna od prvotního hříchu, byla tudíž:

- vykoupěna,
- vykoupěna jedinečným způsobem, vynikajícím způsobem,
- vykoupěna předem
- a s ohledem na krev Kristovu.

V jakém smyslu je celá svatá?

V tom smyslu, že nikdy nebyla ovlivněna žádným hříchem během celé své existence; je „osvobozená od každé poskvrny hříchu, Duchem Svatým tvořená a učiněná novým stvořením“ (*LG, 56*). Je „plná milosti“ (*Lk 1, 28*).

Maria je vždy Pannou?

- Křesťanská víra potvrzuje skutečné a trvalé panenství Marie také při porodu jejího jediného Syna Ježíše, Syna Božího, který se stal člověkem.

Zůstala „Pannou při početí svého Syna, Pannou při porodu, Pannou v těhotenství, Pannou matkou, Pannou věčnou" (SV. AUGUSTIN).

- Maria je Pannou tělem a Pannou srdcem: Maria, během celého svého života, se vždycky a zcela odevzdávala vůli Boží, byla vždy „Služebnice Páně" (*Lk 1, 38*). „Maria je více šťastná tím, že přijala víru v Krista, než tím, že ho tělesně počala" (SV. AUGUSTIN, *O svatém panenství* 3, 3).
- Panenství Marie také ukazuje na absolutní nezaslouženou iniciativu Boží vůči ní.
- Po Ježíšově narození Maria neměla další syny a zůstala vždy Pannou před, po a během porodu.

Proč Písmo svaté mluví o Ježíšových bratřích a sestřích?

- Bylo zvykem ve Starém zákoně a také u Ježíšových současníků nazývat bratry a sestrami i blízké příbuzné.
- Ježíš řekl, když vztáhl ruce ke svým učedníkům: „Hle, moje matka a hle, moji bratři; neboť kdo činí vůli mého Otce v nebesích, to je můj bratr, má sestra i matka“ (*Mt 12, 50*).
- Nesmí se také zapomenout, že i za našich dnů se kněží často obracejí k věřícím laikům a nazývají je bratry a sestrami, aby naznačili zvláštní pouto, které nás všechny spojuje v Kristu Ježíši.

Jaké bylo pouto Marie s Ježíšem?

- Maria, během celého svého pozemského života, vždy uchovávala zvláštní vztah se svým Synem

Ježíšem. Pozemský život Matky Boží je opravdu charakterizován dokonalým souzněním s osobou Syna a úplným odevzdáním se vykupitelskému dílu, vykonanému Jím „objímajíc spásnou vůli Boží, zasvětila se zcela jako služebnice Páně osobě a dílu svého Syna a sloužila tajemství vykoupení pod Jeho vedením a s Ním, s milostí všemohoucího Boha" (*LG, 56*).

- „Toto spojení Matky se Synem v díle vykoupení se projevuje od chvíle panenského početí Krista až do jeho smrti" (*LG, 57*).
- Ona byla věrnou učednicí Krista. Sama odpověď Krista – Kdo je má matka? Je to ten, kdo činí vůli mého Otce (*viz. Mk 3, 33-35*), se zdá trochu urážlivá ve vztahu k jeho Matce, ale ve skutečnosti vyjadřuje největší chválu směrem k Marii a ukazuje, že její pravá velikost je právě ve skutečnosti, že Maria na prvním místě a více než každý jiný lidský tvor plnila vůli Boha Otce.

Která jsou mariánská dogmata?

- Jsou to:
  - Boží mateřství Mariino (titul Matka Boží, „Theotokos", byl dán na koncilu v Efesu - roku 431);
  - její Neposkvrněné Početí (Pius IX., *Ineffabilis Deus*, 8. prosince 1854);
  - její trvalé panenství (LATERÁNSKÝ KONCIL - roku 649);

- její Nanebevzetí (Pius XII., *Munificentissimus Deus*, 1. listopadu 1950).
- Tato dogmata, i když byla vyhlášována postupně během dějin církve, jsou obsažena v Božím zjevení a potvrzují víru, kterou se věřilo už od počátku církve. Slouží k tomu, aby taková víra byla definována přesnějším, slavnostním a definitivním způsobem. „Učitelství úřad církve plně používá autoritu, kterou má od Krista, když definuje nějaké dogma (článek víry), to znamená, když předkládá závazným způsobem, který vyžaduje od křesťanského lidu neodvolatelný souhlas víry, pravdy obsažené v Božím zjevení, nebo když jako definitivní předkládá ty pravdy, které jsou s nimi nutně spojeny (KKC, 88).
- „Dogmata jsou světla na cestě naší víry, znovu ji osvětlují a činí ji jistou. Opačně platí, jestliže naše víra je správná, tak náš rozum a naše srdce budou otevřeny k přijetí světla dogmat víry" (KKC, 89).

V jakém smyslu je Maria nazývána Matkou Boží?

- Církev prohlašuje Marii za Matku Boží, protože Ježíš, který je opravdu jejím synem podle těla, je Synem plozeným věčným Otcem v božské přirozenosti, druhou Osobou v Nejsvětější Trojici: Bohem On sám. Ježíš Kristus je „přirozeně Synem Otce podle božství, přirozeně Synem Matky podle lidství, ale patřičně Synem Božím ve svých

dvou přirozenostech" (KONCIL Z FRIULI, *Symbol (vyznání)*, roku 796).

- „Matka Boží“, Theotokos, je titul připsaný oficiálně Marii v 5. století, přesně na Koncilu v Efesu z roku 431. Tento titul byl potvrzen ve zbožnosti křesťanského lidu už od 3. století. Z titulu „Matka Boží“ jsou pak odvozeny ostatní tituly, kterými církev uctívá Pannu Marii, ale tento je základní.
- Po Efezském koncilu nastala exploze mariánské úcty a byly postaveny početné kostely zasvěcené Matce Boží. Mezi těmito má prvenství bazilika Santa Maria Maggiore v Římě. Nauka týkající se Marie, Matky Boží, dále našla nové potvrzení na koncilu v Chalcedonu (451), na kterém byl Kristus prohlášen „pravým Bohem a pravým člověkem (...) narozeným pro nás a pro naši spásu z Marie, Panny a Matky Boží ve svém lidství“ (DS, 301). Jak je známo, II. vatikánský koncil v 8. kapitole Dogmatické konstituce o církvi, *Lumen gentium*, shrnul nauku o Marii a zdůraznil její Boží mateřství. Kapitola se nazývá „Blahoslavená Marie Panna, Matka Boží, v tajemství Krista a církve“.

Jaký význam má Nanebevzetí Panny Marie?

- Její nanebevzetí s duší a tělem znamená:
  - úplné souznění s jejím Synem, který přemohl smrt;
  - zvláštní účast Marie na vzkříšení jejího Syna;

- jedinečnou anticipaci a předobraz našeho vzkříšení, které nastane na konci časů: zjevuje nám smysl a určení těla posvěceného milostí.
- V oslaveném těle Mariině samo hmotné stvoření začíná mít něco ze vzkříšeného těla Kristova.

Jaký je vztah mezi Marií a Trojicí?

Existuje zvláštní vztah mezi Marií a Nejsvětější Trojicí, ona je dcerou – nevěstou - matkou: dcerou Boha Otce, nevěstou Ducha Svatého, matkou Božího Syna, který se stal člověkem.

Jaký je vztah mezi Marií a Bohem Otcem?

- Podivuhodná díla naplněná na Marii jsou ovocem předně nezasloužené činnosti Boha Otce. Na svobodný dar milosti a spásy Boží Maria odpovídá svým pohotovým a úplným přilnutím ve víře. „Blahoslavená, která jsi uvěřila, že se splní to, co ti bylo řečeno od Pána!" (Lk 1, 42.45).
- „Již od počátku byla Maria velkým znamením, mateřskou a milosrdnou tvář blížnosti Otce a Krista a zve nás, abychom s nimi vstoupili do společenství" (DOKUMENT Z PUEBLA 282, roku 1979).
- Tím, že ji vybral jako Matku celého lidstva, chtěl Nebeský Otec odhalit dimenzi, abychom tak řekli, své božské něžnosti a své naléhavé péče o lidi všech dob.

Jaký je vztah mezi Marií a Duchem Svatým?

- Tajemství Panny Marie zdůrazňuje činnost Ducha Svatého, který vykonal

v jejím lůně početí dítěte a stále vedl její život. Tituly Těšitelka, Přímluvkyně, Pomocnice, které jsou připisované Marii zbožností křesťanského lidu, nezastiňují, ale vyzvedají působení Ducha Utěšitele a připravují věřící, aby měli užitek z jeho darů.

- Spolupráce Marie s Duchem Svatým projevená v zvěstování a navštívení se vyjadřuje v postoji stálé učenlivosti k vnuknutím Parakleta.
- Jako pravá žena modlitby Panna Maria žádala Ducha Svatého, aby dovršil dílo započaté při početí, aby dítě rostlo „v moudrosti, věkem a milostí před Bohem a před lidmi" (Lk 2, 52). Z tohoto hlediska se Maria představuje jako vzor pro rodiče a ukazuje nutnost utíkat se k Duchu Svatému, aby našli správnou cestu v obtížném úkolu výchovy.
- Bez pochyby byla přítomna vylití Ducha Svatého v den Letnic. Duch Svatý, který již přebýval v Marii a vykonal v ní divy milosti, teď znovu sestupuje do jejího srdce a uděluje dary a charismata nutná pro její duchovní mateřství.
- Maria se účastní života modlitby prvního křesťanského společenství. Svatý Lukáš zdůrazňuje, že společenství na počátku církve bylo složeno nejen z apoštolů a učedníků, ale také z žen, mezi kterými jmenuje pouze „Marii, Matku Ježíšovu" (Sk 1, 14).
- Také nyní v životě církve „je povolána tím samým Duchem, aby spolupracovala mateřským způsobem

s Ním. Ona neustále připomíná církvi Ježíšova slova milovanému učedníkovi: „Hle, tvá matka!“, a zve věřící, aby milovali Marii jako ji miloval Kristus. Každé prohloubení svazku s Marií dovoluje Duchu Svatému plodnější působení pro život církve" (JAN PAVEL II., *Katecheze ze středy 9. prosince 1998*).

Jaký je vztah mezi Marií a církví?

Nejsvětější Panna Maria je:

- tou, která patří k církvi;
- Matkou církve;
- vzorem církve;
- přímluvkyní za církev.

Jakým způsobem Maria patří k církvi?

- Je naší sestrou, vynikajícím a zcela jedinečným údem církve.
- Je první vykoupenou, osvobozenou Kristem „nejvznešenějším způsobem“ ve svém Neposkvrněném početí (viz Bula „Ineffabilis Deus“, Piu IX., Akta I, 605) a zcela obnovenou a naplněnou milostí Ducha Svatého.

Proč je Maria Matkou církve?

- Protože:
- Maria jsouc Matkou Krista, je také Matkou tajemného těla Kristova, kterým je církev. Proto správně během II. vatikánského koncilu, 21. listopadu 1964, Pavel VI. připsal slavnostně Marii titul „Matka církve“. Protože je Matka Církve, je také matkou každého z nás, kteří jsme údy tajemného těla Kristova;

➤ porodila Syna, kterého Bůh učinil „prvorozeným z množství bratří“ (Řím 8, 29), to je z věřících, na jejichž zrození Ona spolupracuje s mateřskou láskou" (LG, 63);

➤ „spolupracovala na spáse člověka se svobodnou vírou a poslušností" (LG, 56), a dala svůj souhlas jménem celého lidstva;

➤ na Kalvárii Ježíš svými slovy: „Hle, tvůj syn“ , „Hle, tvá matka" (*Jan 19, 26-27*), dal Marii už předem jako matku všem těm, kteří měli přijmout dobrou zvěst spásy, a tak položil předpoklady pro synovskou lásku k ní;

➤ Maria spolupracuje na zrození a rozvoji Božího života v údech Krista, kterými jsme my. Je Matkou církve v řádu milosti.

- „Mateřská úloha Marie vůči lidem žádným způsobem nezastiňuje nebo neumenšuje [...] jediné prostřednictví Krista, ale ukazuje jeho účinnost. Vskutku každý spásný vliv blahoslavené Panny [...] vyvěrá z nadbytku zásluh Krista, zakládá se na jeho prostřednictví, na něm absolutně závisí a čerpá veškerou svou účinnost" (LG, 60).

V jakém smyslu je Maria vzorem církve?

- Je obrazem a nejdůležitější realizací církve. Je vzorem církve v mateřství a panenství.

- V mateřství: „církve [...] skrze Slovo Boží věrně přijaté se také stává Matkou, protože kázáním a křtem rodí k novému nesmrtelnému životu děti,

- počaté dílem Ducha Svatého, zrozené z Boha" (LG, 64).
- V panenství:
    - církev „je Panna, která chrání neporušenou a čistou víru, kterou dává Ženichovi a při napodobování Matky svého Pána v síle Ducha Svatého uchovává panensky neporušenou víru, pevnou naději, upřímnou lásku" (LG, 64).
    - Je bezpochyby pro všechny nejvyšším příkladem čistoty a úplného darování se Pánu. Ale zvláštním způsobem se jí inspirují křesťanské panny, které se odevzdávají radikálním a výlučným způsobem Pánu v různých formách zasvěceného života.
    - Povzbuzuje všechny křesťany, aby žili se zvláštním nasazením čistoty podle vlastního stavu a aby se svěřovali Pánu v různých okolnostech existence. Ona je „par excellence“ svatyní Ducha Svatého, pomáhá věřícím, aby znovu objevili vlastní tělo jako chrám Boží (viz 1 Kor 6, 19) a aby měli v úctě jeho vznešenost a svatost.
  - „Při svém apoštolském díle se církev správně dívá na tu, která zrodila Krista, jenž byl počat z Ducha Svatého a zrodil se z Panny, aby se pak mohl rodit a růst skrze církev také v srdci věřících. Panna Maria byla opravdu v celém svém životě příkladem oné mateřské lásky, kterou musí být oživeni všichni ti, kteří v apoštolské misi církve spolupracují na znovuzrození lidí" (LG, 65).
  - Maria je eschatologickým obrazem církve v tom smyslu, že je již tím, čím bude církev putující na zemi jednoho dne na konci tohoto světa.
- V jakém smyslu je Maria vzorem svatosti církve?**
- Maria je celá svatá, protože je „plná milosti" (Lk 1, 28). Představuje pro společenství věřících paradigma autentické svatosti, která se uskutečňuje ve spojení s Kristem.
  - „Církev již dosáhla v blahoslavené Panně dokonalost, zatímco věřící se ještě snaží růst ve svatosti a bojují proti hříchu" (LG, 65).
  - Na takové cestě směrem ke svatosti se věřící v Krista cítí povzbuzeni tou, která je vzorem ctnosti.
  - „Církev, když na ni zbožně myslí a kontempluje ji ve světle Slova, které se stalo člověkem, proniká s úctou hlouběji do nejvyššího tajemství vtělení a stále více se připodobňuje svému Ženichovi" (LG, 65).
  - Křesťanská svatost se uskutečňuje v intenzivním životě víry, naděje a lásky. Ve všech těchto třech božských ctnostech je Maria příkladným vzorem. Vskutku:
    - ve víře: její příklad povzbuzuje Boží lid, aby praktikoval svou víru a aby prohluboval a rozvíjel její obsah tím, že kontempluje a medituje v srdci události spásy;
    - v naději: když naslouchá poselství anděla, orientuje Panna Maria nejprve svou naději ke Království bez konce,

kvůli kterému byl Ježíš poslán, aby je ustanovil;

- v lásce: právě díky vyzařující lásce Marie je možné zachovat v každé době uvnitř církve shodu a bratrskou lásku.

V jakém smyslu Maria spolupracuje na vykoupení?

- Již svatý Augustin označuje Pannu Marii za spolupracovnici vykoupení (viz *O svatém panenství*, 6; PL 40, 399), a připisuje jí titul, který zdůrazňuje připojenou a podřízenou činnost s Kristem Vykupitelem.
- Spolupracuje „zvláštním způsobem na díle Spasitele, s poslušností, vírou, nadějí a vroucí láskou“. Vzneseným ovocem této spolupráce je všeobecné mateřství: „Proto se stala pro nás Matkou v řádu milosti“ (LG, 61).
- Je to zvláštní spolupráce, kterou jí Pán Bůh uděluje. Ve spojení s Kristem a podřízena Jemu spolupracovala na získání spásy pro celé lidstvo způsobem jedinečným a neopakovatelným, díky:
  - svému božskému mateřství ve vztahu ke Kristu;
  - svému přidružení ke Kristově oběti: trpíc s Ním, umírajícím na kříži „spolupracovala zvláštním způsobem na díle Spasitele“ (LG, 61);
  - zvláštnímu přispění, které dává životu církve, jejíž je matkou, během století až do konce časů tím, že dále podporuje křesťanské společenství a všechny věřící na jejich cestě ke svatosti ve velkodušném závazku k hlásání evangelia.

Jaký je vztah mezi Marií a ženou?

- „Ona je „požehnaná mezi všemi ženami“. V ní Bůh udělil ženě novou důstojnost netušeného rozměru. V Marii evangelium proniklo ženskost, vykoupilo ji a vyvýšilo. To má hlavní význam pro náš kulturní obzor, ve kterém žena musí být mnohem více ohodnocena, zatímco se určuje jasněji a širěji úloha, která jí přísluší ve společnosti. Maria je zárukou ženské velikosti a ukazuje specifický způsob bytí ženy s oním jejím povoláním, aby byla duší, darováním schopným zduchovnit tělo a vtělit Ducha“ (DOKUMENT Z PUEBLA 299).
- Maria uskutečňuje sobě vzneseným a vzorovým způsobem dva rozměry povolání ženy: panenství a mateřství.
- Maria prožila vlastním a výlučným způsobem ženy spojení mezi matkou a dítětem.

Jaký typ úcty se vzdává Marii?

- Už od začátku byla vždy zvláštní úcta k Panně Marii mezi křesťany. Nicméně „zvláště od Efezského koncilu úcta Božího lidu vůči Marii rostla podivuhodně v uctívání a v lásce, ve vzývání a v napodobování“ (LG, 66). To se vyjadřovalo zvláště v liturgických svátcích, mezi kterými od počátku 5. století dostal zvláštní důležitost „den Marie Theotokos“, slavený 15. srpna v Jeruzalémě, který se stal postupně svátkem zesnutí nebo Nanebevzetí.
- Mariánská úcta se rozvíjela až do našich dnů v podivuhodném pokračování, kdy se střídala období

- rozkvětu a kritická období, která nicméně měla často zásluhu, že ještě napomohla obnově.
- „Maria, vyvýšená Boží milostí, po svém Synu, nade všechny anděly a lidi, protože je Nejsvětější Matkou Boží, která se účastnila Kristových tajemství, je církví správně ctěna (uctívána) zvláštním kultem“ (LG, 66). Takový kult má neopakovatelnou zvláštnost, protože se vztahuje k jedinečné osobě svou osobní dokonalostí a svým posláním.
  - „Tento kult [...], ač je zcela jedinečný, je podstatně odlišný od kultu klanění věnovaného vtělenému Slovu stejně jako Otci a Duchu Svatému, a zvláště ho podporuje“; to nachází své vyjádření v liturgických svátcích, zasvěcených Matce Boží, a v mariánské modlitbě svatého růžence, „shrnutí celého evangelia“ (KKC, 971).
  - Proto úcta věřících vůči Marii, ač je vyšší než úcta obrácená k ostatním svatým, přece je nižší než úcta vyhrazená Bohu.
  - Mezi úctou mariánskou a úctou vzdávanou Bohu je ale kontinuita: opravdu, čest vzdávaná Marii je řízení (spořádaná) a vede k adoraci Nejsvětější Trojice. Úcta křesťanů k Panně Marii podporuje úctu vzdávanou vtělenému Slovu, Otci a Duchu Svatému. „Různé formy zbožnosti vůči Matce Boží, které církve schválila v rámci zdravé a pravověrné nauky, podle časových a místních okolností a podle povahy a mentality věřících, působí tak aby, zatímco je ctěna matka, Syn, skrze kterého existují všechny věci (viz. Kol 1, 15-16) a ve kterém se „zalíbilo věčnému Otci nechat spočívat veškerou plnost“ (Kol 1, 19) byl patřičně poznáván, milován, oslavován a aby byla zachována jeho příkázání“ (LG, 66).
  - K ní, která se stala Matkou církve a Matkou lidstva, se utíká křesťanský lid, který je ožívován synovskou důvěrou, aby snažně žádal o její mateřskou přímluvu a aby obdržel dobro nutná k pozemskému životu s ohledem na věčnou blaženost.

NB: Pro prohloubení tématu čtěte následující dokumenty:

- II. Vatikánský koncil, *Lumen Gentium* (LG);
- PAVEL VI., *Marialis cultus*, 1974;
- JAN PAVEL II., *Redemptoris Mater*, 1987;
- KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE (KKC), č. 484-511, 963-975; KOMPENDIUM KKC, č. 94-100, 196-199.

Poznámka – Citace z Katechismu katolické církve nebo Kompendia odpovídají v některých případech italskému vydání. Katecheze je zpracována podle předlohy vypracované Mons. Raffaello Martinelli (http://www.sancarlo.pcn.net/argomenti_nuovo/pagina0.html) Katecheze naleznete: <http://spolotcepiea.signalny.cz/>